

Cuvînt înainte

În anul 2002, se împlinesc 200 de ani de la nașterea lui Emanuil Gojdu, intelectual de frunte și neobosit luptător pentru o cauză nobilă și dreaptă. Cinstindu-i memoria, împlinim un act de înaltă responsabilitate istorică și aducem în fața contemporanilor exemplul, vrednic de urmat, al unui om deosebit, care și-a dăruit cu feroare atît spiritul, cît și fapta. Locul său de frunte între marii noștri înaintași și l-a cîștigat prin neobosita-i strădanie pentru afirmarea națiunii și a limbii românești, dar, mai ales, prin excepționala sa activitate de ajutorare și de susținere, morală și materială, a zecilor și sutelor de tineri dornici de învățatură. Și toate acestea urmare a unor realizări și merite proprii, manifestate de-a lungul întregii vieți.

Pentru românii din Ungaria, Emanuil Gojdu, reprezintă un punct de referință al identității lor. Aruncînd o privire peste cele două veacuri, care s-au scurs, ne dăm seama astăzi că Emanuil Gojdu a fost un european, care încă de atunci vedea în spiritul epocii noastre. Imediat după stabilirea sa în capitala Ungariei, intră în cele mai înalte cercuri de intelectuali unguri și români, asigurîndu-și respectul și simpatia tuturor. El va integra și el se va integra perfect ca cetățean loial în societatea Imperiului Austro-Ungar, în care a trăit, dar ca minoritar, va milita permanent pentru interesele și drepturile comunității românești din acest stat. Gojdu a fost un patriot, care s-a gîndit la ai săi, a acționat ca un om politic, a preferat să ctitorească, să acționeze, să inițieze programe eficiente.

Reflectînd asupra vieții lui Emanuil Gojdu și a rolului pe care fundația creată de el l-a avut în viața națională a românilor din Transilvania și Ungaria, economistul și istoricul Victor Jinga nota: „Emanuil Gojdu a voit și a putut să fie în multe feluri: iubitor de bani și generos, bun român și apologet maghiar, a împăcat oportunitatea cu idealismul (...), împăca luxul cu traiul și vorba simplă, era podgorean care bea numai apă, nu detesta costumul național românesc, dar se simțea înălțat purtînd pe cel unguresc, maestru al conciliatorismului și practician al unor intransigențe, cu incontestabile sentimente naționale (...).

El a trăit în cumpăna maghiarismului cu românismul, se devotase marei iluzii și speranțe a colaborării acestor două popoare și nu a înțeles cît de mari erau, și încă sînt și încă vor mai fi, deosebirile între ele (...).

Exemplul lui Gojdu ne dovedește că e bine să ne situăm, de timpuriu, pe un drum anumit de gîndire, sentimente și activitate, pentru nevoile firești ale ființei noastre și în hotarele intereselor și revendicărilor naționale. Și acest drum, mergînd tot înainte, fără a leza interesele altora, să nu-l părăsim niciodată. Să lăsăm alte națiuni să se laude cît și cum vor, și să ne vedem – în demnitate și muncă luminată – de cele bune ale noastre și de cele mai puțin bune; vigilenți și cît mai puternici. Să nu dușmănim pe nimeni, să colaborăm, dar nici un moment să nu încetăm de a fi noi înși-ne.”

Noi și generațiile viitoare avem datoria de a-l păstra mereu viu în amintire. Volumul de față și-a propus să se înscrie pe acest drum de onoare al restituirii și cinstirii marilor personalități ale istoriei noastre.